

รายงานฉบับสมบูรณ์

(Final Report)

โครงการสังเคราะห์แนวปฏิบัติในการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชน
The Study of Community Leadership Development Practices

แผนงานวิจัย : การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างมูลค่าเพิ่มแก่
ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ และมิติด้านสังคม

โดย

ภฤศพงศ์ เพชรบุล และคณะ

สนับสนุนทุนวิจัยโดย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558

รายงานฉบับสมบูรณ์

(Final Report)

โครงการสังเคราะห์แนวปฏิบัติในการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชน

The Study of Community Leadership Development Practices

แผนงานวิจัย : การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างมูลค่าเพิ่มแก่
ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ และมีிட้านสังคม

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. นายภุชพงค์ เเพชรบูล	สถาบันถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
2. นายศรัทธ อุปคำ	สาขาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
3. นายจรัสศักดิ์ ปัญญา	สาขาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
4. นางวิไลพร จันทร์ไชย	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่น่าน

มีนาคม 2559

กิตติกรรมประกาศ

โครงการสังเคราะห์แนวปฏิบัติในการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชน ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 การดำเนินงานของโครงการวิจัยนี้ได้ผลดีเป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่ง และบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ทุกประการ ทั้งนี้เพราะได้รับคำแนะนำและให้คำปรึกษาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน คำนำน อาจารย์สุภลักษณ์ ศรีตา อาจารย์ประจำสาขาวิศวกรรมไฟฟ้า คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา อาจารย์ทวีศักดิ์ มหาวรรณ และอาจารย์สมาน ดาวเวียงกัน อาจารย์ประจำสาขาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา และได้รับความร่วมมือและการประสานงานอย่างดียิ่งตลอดจนได้รับความอนุเคราะห์ด้านที่พักอาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวกในขณะที่ยังคงปฏิบัติงานวิจัยในพื้นที่จากโครงการขยายผลโครงการหลวงเพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืนบ้านขุนตั้นน้อย ตำบลแม่ตั้น อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สอง ตำบลแม่สอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก และโครงการขยายผลโครงการหลวงน้ำแจ่ม ตำบลนาหมื่น อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน จึงขอขอบพระคุณทุกๆ ท่านมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย
มีนาคม 2559

คณะผู้วิจัย

1. หัวหน้าโครงการ

ชื่อ-สกุล นายภฤศพงษ์ เพชรบุล
 ตำแหน่ง อาจารย์ ผู้อำนวยการสถาบันถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน
 หน่วยงาน สถาบันถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
 ที่อยู่ 98 หมู่ 8 ต.ป่าป้อ อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ 50220
 โทรศัพท์ 084-8855903 E-mail: prusapong@gmail.com

2. คณะผู้ร่วมวิจัย

2.1 ชื่อ-สกุล นายศรัทธ อุปคำ
 ตำแหน่ง อาจารย์ รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
 หน่วยงาน สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล สาขาวิศวกรรมเครื่องกล
 คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
 ที่อยู่ 128 ถ.ห้วยแก้ว ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300
 โทรศัพท์ 081-7831973 E-mail: srithorn@rmutl.ac.th

2.2 ชื่อ-สกุล นายจรัสศักดิ์ ปัญญา
 ตำแหน่ง อาจารย์
 หน่วยงาน สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล สาขาวิศวกรรมเครื่องกล
 คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
 ที่อยู่ 128 ถ.ห้วยแก้ว ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300
 โทรศัพท์ 086-7311729 E-mail: j_panya@rmutl.ac.th

2.3 ชื่อ-สกุล นางวิไลพร จันทร์ไชย
 ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
 รองคณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร
 หน่วยงาน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่น่าน
 ที่อยู่ 59 หมู่ 13 ต.ฝายแก้ว อ.ภูเพียง จ.น่าน 55000
 โทรศัพท์ 091-8525400 E-mail: khunwilai@windowslive.com

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

1. ความเป็นมา

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) หรือ สวพส. ได้ดำเนินการส่งเสริมอาชีพของชุมชนในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงทั้งในและนอกภาคการเกษตร เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร การสร้างมูลค่าเพิ่มจากฐานความรู้และนวัตกรรมในการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ พร้อมทั้งส่งเสริมการฟื้นฟู อนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชนให้รู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลง เพื่อมุ่งหวังให้คุณภาพชีวิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล การพัฒนาพื้นที่สูงจะบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้ต้องเกิดจากทุนหลายประการ ได้แก่ ด้าน เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ และกระบวนการทางสังคม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ทรัพยากรมนุษย์ ผู้นำชุมชน คือ กลไกหลักที่ขับเคลื่อนการพัฒนา เนื่องจากผู้นำคือนักพัฒนาที่เป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) ทั้งในช่วงระหว่างการดำเนินงานพัฒนาชุมชนร่วมกับ สวพส. และภายหลังการถ่ายโอนภารกิจการพัฒนาจาก สวพส. สู่ชุมชน

อย่างไรก็ตาม ผู้นำในชุมชนบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้อาวุโส การศึกษาภาวะผู้นำใน ชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่สูง พบว่า ผู้นำในชุมชนต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จด้านการพัฒนา ในชาติพันธุ์ม้ง กะเหรี่ยง และคนพื้นเมือง ผู้นำมีอายุตอนปลาย 40 ถึง 60 ปี และมีประสบการณ์ การบริหารชุมชนระหว่าง 8-12 ปี โดยส่วนใหญ่ไม่ได้สืบทอดอำนาจการเป็นผู้นำจากรุ่นบิดามารดา แต่ได้ริเริ่มใหม่ในช่วงชีวิตของผู้นำเอง และผู้นำเหล่านี้ไม่ได้รับการศึกษาในระบบในช่วงแรก แต่ต่อมาได้เรียนรู้ในเครือข่ายของการศึกษานอกโรงเรียน และมีผู้นำในชุมชนกะเหรี่ยงบางแห่ง ที่ไม่ได้รับการศึกษาเลย แต่มีคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเอง (เสกสิน, 2557) รวมทั้งได้ศึกษา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่า ในชุมชนม้งผู้นำที่ดีต้องเป็น นักประสานงาน ในชุมชนกะเหรี่ยงผู้นำต้องมีความสามารถในการจูงใจผู้อื่น ส่วนชุมชนคนเมือง ผู้นำต้องมีความเสียสละ และการที่กลุ่มเยาวชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเนื่องจากการบริหารจัดการชุมชนกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มผู้อาวุโส และกลุ่มเยาวชนชาวเขาเริ่มอพยพย้ายถิ่น ไปทำงานในเขตเมืองเพิ่มมากขึ้น

การศึกษาผลกระทบของการเคลื่อนย้ายสู่ชุมชนเมืองของเยาวชนชาวเขาต่อสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูง พบว่า สาเหตุสำคัญของการเคลื่อนย้ายของเยาวชนชาวเขาจาก พื้นที่สูงเข้ามาเรียนและมาทำงานในตัวเมืองมาจากปัจจัยผลักดันมากกว่าปัจจัยดึงดูด กล่าวคือ ปัญหาความยากจนของครอบครัว ความปรารถนาของพ่อแม่ที่จะให้ลูกหลานเรียนสูงๆ ส่วนปัจจัย

ดึงดูด คือ ในเมืองมีสถานศึกษา มีแหล่งและประเภทงานหลากหลายให้เลือก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การได้รับสิทธิเป็นพลเมืองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 และการได้สัญชาติไทยมากขึ้นของกลุ่มชาติพันธุ์ เปิดโอกาสอย่างมากให้สามารถเข้ารับการศึกษาระดับสูง การพัฒนาอาชีพ ด้านการเกษตร การหางานทำในเมืองได้กว้างขวางและหลากหลาย (วันเพ็ญ, 2551)

การเคลื่อนย้ายเยาวชนชาวเขาส่งผลกระทบต่อทั้งครอบครัวและชุมชนบนพื้นที่สูง กล่าวคือ ผลกระทบระดับครอบครัว คือ ขาดเยาวชนรุ่นลูกแบ่งเบาภาระทำงานดูแลคนในครอบครัว และการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตรที่เป็นอาชีพหลักของครอบครัวบนพื้นที่สูง ส่วนระดับผลกระทบจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแรงงานครัวเรือนที่เหลืออยู่ และขนาดพื้นที่ทำการเกษตร ตลอดจนปัจจัยการผลิตอื่นๆ ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ใช้ผลิตทางการเกษตร และความรู้ด้านเทคโนโลยีทางการเกษตร เป็นต้น ส่วนผลกระทบระดับชุมชน คือ ขาดแคลนเยาวชนแกนนำ หรือผู้นำรุ่นใหม่ ที่มีความรู้ความสามารถ รวมทั้งการระดมแนวคิดใหม่ๆ ของเยาวชนมาช่วยขับเคลื่อนงานพัฒนาของชุมชน โดยเฉพาะในด้านการบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นของครอบครัวและชุมชน เช่น ระบบไฟฟ้า ประปา (วันเพ็ญ, 2551)

การเคลื่อนย้ายสู่ชุมชนเมืองของเยาวชนชาวเขา ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบทั้งต่อตัวเยาวชน ครอบครัว ชุมชนบนพื้นที่สูง และชุมชนเมือง ด้านบวก คือ การลดภาระพึ่งพิงจากครอบครัว และสามารถหารายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ เนื่องจากในเมืองมีโอกาสการใ้ทำงานมากขึ้น ในขณะที่การศึกษายังช่วยสร้างโอกาสและรายได้ให้กับเยาวชนในอนาคต และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากโอกาสในการดูแลสุขภาพที่ดีขึ้นในเมือง ในส่วนผลทางด้านลบต่อสังคมบนพื้นที่สูง คือ การละทิ้งถิ่นฐาน วัฒนธรรมท้องถิ่น และอาชีพภาคเกษตร ผลกระทบทางลบต่อชุมชนและสังคมในเมือง คือ ความยุ่งยากในการปรับตัวในชุมชนเมือง และล่อแหลมต่อการเกิดปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติดทั้งในเมืองและในท้องถิ่นเดิม (อารี, 2552)

การพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนชาวเขาที่ไม่สามารถไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและต้องดำรงชีพอยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาทุนมนุษย์ของชุมชน เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งที่เกิดขึ้นจากภายในชุมชนและผลกระทบจากภายนอก ให้สามารถบริหารท้องถิ่นของตนเองทั้งในรูปแบบของผู้นำอย่างเป็นทางการหรือเป็นแกนนำการพัฒนาในด้านอื่นที่มีความจำเป็นต่อชุมชนของตนเอง เนื่องจากเยาวชนชาวเขาเหล่านี้ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ทำให้ต้องใช้แรงงานเพื่อการเพาะปลูกพืชเพื่อเป็นอาหารและรายได้ของครอบครัว กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำจึงต้องอาศัยกระบวนการฝึกอบรมในขณะที่ปฏิบัติงาน (on the job training) ดังนั้น จึงต้องมีการศึกษา ออกแบบ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่ม

เยาวชนชาวเขา โดยเน้นที่กลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย และเยาวชนชาวม้งซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ส่งเสริมให้เยาวชนได้รับการศึกษามากที่สุด

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษา ออกแบบ และจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง

2.2 เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง

3. วิธีการดำเนินงาน

3.1 ศึกษาเป้าหมายและแผนการพัฒนาชุมชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคตของชุมชนที่เยาวชนอาศัยอยู่ใน 3 ชุมชน โดยการทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ แผนชุมชนและการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

3.2 ออกแบบกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับเยาวชนและผู้นำในชุมชนที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาของชุมชน

3.3 ประชุมระดมสมองร่วมกับกลุ่มเยาวชนเกี่ยวกับประเด็นและเป้าหมายการพัฒนาของชุมชน และบทบาทของเยาวชน

3.4 คัดเลือกเยาวชนเพศชายและเพศหญิงอายุระหว่าง 10-35 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนและมีความสนใจเข้ารับการพัฒนา จำนวน 3 ชุมชน โดยการประชุมกลุ่มย่อย (focus group) ร่วมกับเยาวชนในชุมชน

3.5 คัดเลือกหัวข้อการเรียนรู้ร่วมกับเยาวชนเพื่อพัฒนาโครงการเรียนรู้โดยการลงมือทำ (learning by doing) อย่างน้อยหมู่บ้านละ 1-2 เรื่อง

3.6 ประเมินผลก่อนการเรียนรู้โดยใช้ แบบทดสอบและการสัมภาษณ์

3.7 ดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในหัวข้อการเรียนรู้ที่ได้คัดเลือกเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง ใน 3 ชุมชน โดยการเรียนรู้มุ่งเน้นเพื่อการพัฒนา 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่อตนเองและชุมชน

3.8 บันทึกพฤติกรรมของเยาวชนในขณะการดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมด้วยวิธีการสังเกต ซึ่งการบันทึกพฤติกรรมด้วยวิธีการสังเกตจะทำอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลมาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนในขณะดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และนำผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์การพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง

3.9 ประเมินผลหลังการเรียนรู้โดยใช้แบบทดสอบและการสัมภาษณ์

3.10 ประเมินทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้โดยใช้แบบสอบถามทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้

3.11 สังเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขการพัฒนากาเวผู้ผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง

3.12 สังเคราะห์แนวปฏิบัติการพัฒนากาเวผู้ผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง

4. ผลการศึกษา

4.1 เป้าหมายและแผนการพัฒนาชุมชน

4.1.1 เป้าหมายการพัฒนาชุมชนบ้านขุนตั้นน้อย-บ้านปีพอ

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1.1) โครงการก่อสร้างถังพักน้ำดื่มเพื่อบริโภคและระบบกรองน้ำสะอาดภายในชุมชน

1.2) โครงการอบรมให้ความรู้ด้านการใช้งานและการบำรุงรักษาระบบไฟฟ้าพลังน้ำ ไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์ และระบบไฟฟ้าแสงสว่าง

1.3) โครงการอบรมให้ความรู้ด้านการบำรุงรักษาเครื่องสีข้าว และรถจักรยานยนต์

2) ด้านการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

2.1) โครงการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ

2.2) โครงการส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น

3) ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม

3.1) โครงการสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กเรียนดีแต่ด้อยโอกาส

3.2) โครงการสนับสนุนส่งเสริมงานประเพณีชนเผ่า

3.3) โครงการสร้างสนามเด็กเล่นภายในชุมชน

4) ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.1) โครงการปลูกป่าชุมชนและการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ

4.2) โครงการอาสาป้องกันไฟป่าและทำแนวกันไฟ

4.1.2 เป้าหมายและแผนการพัฒนาชุมชนบ้านวะโดโกร

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1.1) โครงการจัดซื้อเครื่องสีข้าวชุมชน

1.2) โครงการอบรมให้ความรู้ด้านการใช้งานและการบำรุงรักษาระบบไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์ และระบบไฟฟ้าแสงสว่าง

1.3) โครงการอบรมให้ความรู้ด้านการบำรุงรักษาเครื่องสีข้าว และรถจักรยานยนต์

2) ด้านการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

2.1) โครงการธนาคารข้าวชุมชน

2.2) โครงการส่งเสริมอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

3) ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม

3.1) โครงการสนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น

4) ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.1) โครงการกำจัดขยะชุมชน

4.2) โครงการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ

4.3) โครงการปลูกป่าทดแทน

4.1.3 เป้าหมายและแผนการพัฒนาชุมชนบ้านห้วยฮ่อม

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1.1) โครงการก่อสร้างระบบกรองน้ำสะอาดภายในชุมชน

1.2) โครงการก่อสร้างถังพักน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค

2) ด้านการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

2.1) โครงการส่งเสริมให้มีการปลูกพืชชนิดอื่นทดแทนการปลูกข้าวโพด

2.2) โครงการส่งเสริมและให้ความรู้ในการเลี้ยงสัตว์เชิงเศรษฐกิจ

3) ด้านการพัฒนาด้านการศึกษาและวัฒนธรรม

3.1) โครงการสนับสนุนส่งเสริมงานประเพณีชนเผ่า

3.2) โครงการจัดทำข้อมูลด้านวัฒนธรรมชนเผ่า

4) ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.1) โครงการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

4.2) โครงการปลูกป่าชุมชนและการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ

4.2 กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

จากการประชุมระดมสมองและร่วมกันอภิปรายระหว่างคณะผู้วิจัย ผู้นำชุมชน และกลุ่มเยาวชน สามารถสรุปขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังนี้

4.2.1 การคัดเลือกเยาวชน

ในขั้นตอนการคัดเลือกเยาวชนนั้น ทางคณะผู้วิจัยได้ประชุมร่วมกับเยาวชนทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในชุมชนแต่ละชุมชน โดยจะคัดเลือกเยาวชนเพศชายและเพศหญิงที่สนใจจะเข้ารับการพัฒนา และมีอายุอยู่ในช่วง 10 – 35 ปี

4.2.2 การคัดเลือกหัวข้อการเรียนรู้

คณะผู้วิจัยได้ประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับกลุ่มเยาวชน เปิดโอกาสให้เยาวชนได้อภิปราย และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อการเรียนรู้ที่เยาวชนแต่ละคนสนใจ โดยที่หัวข้อการเรียนรู้ จะต้องสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาของแต่ละชุมชน

4.2.3 การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหัวข้อการเรียนรู้จะต้องชัดเจนและสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่จะพัฒนาตนเองของกลุ่มเยาวชนในแต่ละหัวข้อการเรียนรู้

4.2.4 การกำหนดรายละเอียดเนื้อหาการเรียนรู้

เนื้อหาการเรียนรู้นั้นจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และกลุ่มเยาวชนจะต้องมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรายละเอียดเนื้อหาการเรียนรู้ ซึ่งเนื้อหาจะต้องไม่มากหรือน้อยเกินไป เหมาะสมกับกลุ่มเยาวชนและตรงตามความต้องการของกลุ่มเยาวชน

4.2.5 การกำหนดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้

คณะผู้วิจัยได้ประชุมและระดมความคิดเห็นร่วมกับกลุ่มเยาวชนเกี่ยวกับประเด็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะเป็นแบบการบรรยาย ประกอบการสาธิตปฏิบัติงานจริงให้กลุ่มเยาวชนเข้าใจง่ายและเห็นภาพความเป็นจริง

4.2.6 การประเมินผลก่อนการเรียนรู้

ใช้แบบทดสอบ และการสัมภาษณ์ หรืออาจจะให้เยาวชนได้ทดลองปฏิบัติงานจริงในบางหัวข้อย่อยที่เป็นพื้นฐาน

4.2.7 การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหัวข้อการเรียนรู้ ตามรายละเอียดเนื้อหาและรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้กำหนดร่วมกับกลุ่มเยาวชน

4.2.8 การประเมินผลหลังการเรียนรู้

ใช้แบบทดสอบ แบบบันทึกพฤติกรรมด้วยวิธีการสังเกต แบบสอบถามทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินจากการให้เยาวชนทดสอบปฏิบัติงานจริง

4.3 ผลการคัดเลือกเยาวชน

เยาวชนที่สนใจเข้ารับการพัฒนาของบ้านขุนตั้นน้อย-บ้านปีพอ มีจำนวนทั้งสิ้น 10 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9 เมื่อเทียบกับเยาวชนทั้งหมด และคิดเป็นร้อยละ 11.5 เมื่อเทียบกับเยาวชนที่อาศัยอยู่จริงในชุมชน เยาวชนที่สนใจเข้ารับการพัฒนาของบ้านวะโด โกร มีจำนวนทั้งสิ้น 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3 เมื่อเทียบกับเยาวชนทั้งหมด และคิดเป็นร้อยละ 7.3 เมื่อเทียบกับเยาวชนที่อาศัยอยู่จริง

ในชุมชน และเยาวชนที่สนใจเข้ารับการพัฒนาของบ้านห้วยฮ่อม มีจำนวนทั้งสิ้น 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 เมื่อเทียบกับเยาวชนทั้งหมด และคิดเป็นร้อยละ 4.6 เมื่อเทียบกับเยาวชนที่อาศัยอยู่จริงในชุมชน

4.4 หัวข้อการเรียนรู้ที่เยาวชนต้องการพัฒนา

4.4.1 หัวข้อการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาของเยาวชนบ้านขุนตื้นน้อย-บ้านปีพอ

1) การใช้งานและการบำรุงรักษาระบบผลิตไฟฟ้าพลังน้ำและระบบผลิตไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์

2) การบำรุงรักษาและการซ่อมแซมระบบไฟฟ้าแสงสว่างภายในอาคาร

3) การบำรุงรักษาและการซ่อมแซมรถจักรยานยนต์และเครื่องสี่ล้อ

4.4.2 หัวข้อการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาของเยาวชนบ้านวะโดโกร

1) การใช้งานและการบำรุงรักษาระบบผลิตไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์

2) การบำรุงรักษาและการซ่อมแซมระบบไฟฟ้าแสงสว่างภายในอาคาร

3) การบำรุงรักษาและการซ่อมแซมรถจักรยานยนต์

4.4.3 หัวข้อการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาของเยาวชนบ้านห้วยฮ่อม

1) การเพาะเห็ด

2) การเลี้ยงกบ

4.5 ผลการบันทึกพฤติกรรมด้วยวิธีการสังเกต

จากผลการวิจัย พบว่า เยาวชนทั้ง 3 ชุมชน ส่วนมากมีคะแนนพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก และในภาพรวมเยาวชนกะเหรี่ยง (บ้านขุนตื้นน้อย-บ้านปีพอ และบ้านวะโดโกร) และเยาวชนม้ง (บ้านห้วยฮ่อม) ให้ความสนใจและมีระดับพฤติกรรมจากการสังเกตของคณะผู้วิจัยใกล้เคียงกัน โดยเยาวชนที่ให้ความสนใจและมีระดับพฤติกรรมจากการสังเกตของคณะผู้วิจัยสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเยาวชนกะเหรี่ยงและม้งทั้ง 3 ชุมชน คือ เยาวชนกะเหรี่ยง (บ้านวะโดโกร)

4.6 ผลการประเมินก่อนและหลังกิจกรรมการเรียนรู้

จากผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมเยาวชนทั้ง 3 ชุมชน มีผลการประเมินหลังจากการจัดการเรียนรู้ดีขึ้นเมื่อเทียบกับผลการประเมินก่อนการจัดการเรียนรู้ นั้นแสดงให้เห็นว่าเยาวชนมีพัฒนาการและการเรียนรู้ที่ดี โดยพบว่าเยาวชนบ้านวะโดโกรมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับสูงกว่าเยาวชนอีก 2 ชุมชน สาเหตุเนื่องจากเยาวชนของบ้านวะโดโกรบางส่วนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบำรุงรักษาและการซ่อมรถจักรยานยนต์เบื้องต้น ส่วนเยาวชนบ้านห้วยฮ่อม

ที่มีคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดการเรียนรู้ค่อนข้างน้อย เนื่องจากหัวข้อการอบรมเรื่องการเลี้ยงกบและการเพาะเห็ดยังเป็นเรื่องใหม่ที่เขาวชนยังไม่มีความรู้พื้นฐานมาก่อน แต่อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาในส่วนของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ จะพบว่า เขาวชนทั้ง 3 ชุมชนมีระดับการพัฒนาที่เท่ากัน กล่าวคือ หลังการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 ชุมชน มีคะแนนประเมินเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1 ระดับ เท่ากันทั้ง 3 ชุมชน

4.7 ผลการประเมินทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้

จากผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมเขาวชนทั้ง 3 ชุมชน มีค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักสูตรและเนื้อหาการเรียนรู้ ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านวิทยากรและเทคนิคการสอน และด้านสื่อการสอน ประกอบการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านสถานที่และระยะเวลา มีค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

4.8 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการแสดงทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้

จากผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้ จำแนกตามชนเผ่า พบว่า ในภาพรวมเขาวชนม้งและเขาวชนกะเหรี่ยงมีค่าเฉลี่ยของการแสดงทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. สรุปผล

5.1 กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

จากการประชุมระดมสมองร่วมกันอภิปรายระหว่างคณะผู้วิจัย ผู้นำชุมชน และกลุ่มเขาวชน สามารถสรุปขั้นตอนการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ได้ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนคัดเลือกเขาวชน
2. ขั้นตอนคัดเลือกหัวข้อการเรียนรู้
3. ขั้นตอนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้
4. ขั้นตอนกำหนดรายละเอียดเนื้อหาการเรียนรู้
5. ขั้นตอนกำหนดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้
6. ขั้นตอนประเมินผลก่อนการเรียนรู้
7. ขั้นตอนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้
8. ขั้นตอนประเมินผลหลังการเรียนรู้

5.2 ปัจจัยและเงื่อนไขการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชน โดยใช้เทคนิคกระบวนการฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงาน (on the job training) สามารถสังเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง ได้ดังต่อไปนี้

5.2.1 เงื่อนไขการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง

- 1) เยาวชนจะต้องสมัครใจเข้ารับการพัฒนา
- 2) เยาวชนจะต้องอาศัยอยู่ในชุมชนและมีเวลาว่างที่จะเข้ารับการพัฒนา
- 3) เยาวชนจะต้องมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหัวข้อการเรียนรู้

5.2.2 ปัจจัยการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง

- 1) ปัจจัยด้านชนเผ่าและศักยภาพของชุมชน
- 2) ปัจจัยด้านการศึกษา
- 3) ปัจจัยด้านภาษา

5.3 แนวปฏิบัติการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชน โดยใช้เทคนิคกระบวนการฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงาน (on the job training) สามารถสังเคราะห์และสรุปแนวปฏิบัติการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง ได้ดังต่อไปนี้

5.3.1 ขั้นตอนวางแผนการดำเนินงาน ประชุมระดมสมองร่วมกันระหว่างทีมผู้ดำเนินงาน ผู้นำชุมชนและกลุ่มเยาวชน เพื่อวางแผนและกำหนดกรอบการดำเนินงาน

5.3.2 ขั้นตอนศึกษาเป้าหมายและแผนการพัฒนาชุมชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคตของชุมชนที่เยาวชนอาศัยอยู่ โดยการทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ แผนชุมชนและการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

5.3.3 ขั้นตอนออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้

5.3.4 ขั้นตอนดำเนินกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยการเรียนรู้มุ่งเน้นเพื่อการพัฒนา 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่อตนเองและชุมชน

5.3.5 ขั้นตอนทบทวนและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชน

5.3.6 ขั้นตอนดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

6. ข้อเสนอแนะ

การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนโดยใช้เทคนิคกระบวนการฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงาน (on the job training) ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ

Executive Summary

1. Introduction

Highland Research and Development Institute (Public Organization) or HRDI has taken to promote career for community in the expansion project area in and outside the agricultural sector. To build up the food stability. The added value of knowledge and innovation in crop cultivation and animal husbandry. Together with promoting the restoration and conservation of the natural resources and biodiversity and social development of learning communities to develop an awareness of change. To look forward to the community's quality of life and environment in the highlands has been developed in a balanced manner. The development area would attain higher achievement must be caused by several reasons, including the economic cost of natural resources, human resource and social processes. In connection with human resources, community leaders are the main engine driving the development. Because the leaders are developers who is a leadership change (change agent) in the period between the development community operations with HRDI and after transfer the development of mission from HRDI to the community.

However, the leaders in the community on a highland are seniors. The study of leadership in the community that affect the development of the highlands found that the leaders in the prototype community who success in development of ethnic Hmong, Karen and native people. The leaders aged at the end from 40 to 60 years and have experiences of managing community between 8-12 years, most do not have the authority inherited of leadership from the parents, but they has initiated a new phase in their life. These leaders are not educated at the beginning but later learned the network of formal education. The leader of the Karen community, some of which have not been studied yet but it features a self-learning (Saksin, 2557). The desirable characteristics of leadership in each ethnic group found that the Hmong community leader must be a good coordinator. Karen community leader must have the ability to motivate others. The urban community leaders must have a sacrifice. The youth rarely not involved in developing the community because community management concentrated among seniors. The migration to urban areas of the tribal youth is increasing.

The study effects of migration to urban areas of the tribal youth to economic and social conditions of the communities in the highlands found that a major cause of tribal youth migration to study and work in the city came from driving factors more than attracting factors. Namely

poverty of the family and the desire of parents to give their children study in high level. The attracting factors are the city has the schools and variety of career. In particular, the right to receive citizenship under the Constitution of Thailand in 2540 and has more of an ethnic group in Thailand. Tremendous opportunity to be educated to a high level. Professional development in agriculture and finding work in the city has an extensive and diverse (Wanpen, 2551).

The migration of tribal youth affects family and the community in highland. The effects to the family level is lack of young children lighten the load for take care the people in the family and lake of labor in agriculture which is the main occupation of the family in the highlands. The level of impact is more or less depends on household labor remains and agricultural areas, as well as other production factors such as the abundance of the soil-based agricultural production and knowledge of agricultural technology, etc. The effects to community level is lack of youth leaders or new leaders who has knowledge and skill, including the brainstorming of new ideas from youth leaders to help driving development of the community. In particular the maintenance of essential public utilities such as electrical and water systems to families and communities (Wanpen, 2551).

Moving to urban areas of tribal youth effects both positive and negative ways to youth, family and communities in highland. The positive side is to reduce dependence on the family and has the ability to earn money for themselves and their families. Because the city has more opportunity to find jobs. The study also helps to create opportunities and income for youth in the future. The quality of life is better because of better health care in the city. The negative side effects on society in highland are abandon of homeland, local culture and agricultural careers. The negative impact on communities and society in the city. The effects of negative side to communities and society in the city are difficult to adapt in the urban community and precarious to drugs and crime problems in the city and local area (Aree, 2552).

Leadership development among young people who are unable to study at a higher level and have to be living in the uplands. There is a great need to develop the human capital of the community to be able to change either intentionally caused by the impact from internal and external community. To be able to manage their own local leaders, both in form of an official or a leaders to improve other sides that are essential to their communities. Since his youth, most of these are farmers. Because most of tribal youth has agricultural career, so they need labors to produce crops for food and family income. Leadership development requires the training process

during work (on the job training). Therefore, it must have to study and design of the learning process for the tribal youth which focus on Karen. This ethnic group is the highest number in the country and young Hmong, an ethnic group that encourages young people to get the most educated.

2. Objectives

2.1 To study, design and set the participatory learning process for leadership development among young Karen and Hmong.

2.2 To synthetic factors and conditions of leadership development among young Karen and Hmong.

3. Procedures

3.1 Study goals and community development plans in present and future for the community which youth people lives in three communities by reviewing a literature. It includes community plans and interviews with community leaders.

3.2 Design participatory learning process with young people and leaders in the community which compliance with the development goals of the community.

3.3 Brainstorming with youth issues and development goals of communities and the role of youth.

3.4 Select young men and women aged between 10-35 years living in the community and are interested visiting in the development of three communities by meeting of small group (focus group) with youth in the community.

3.5 Select topics of learning with young people to develop learning project by doing (learning by doing) at least about 1-2 villages.

3.6 Evaluation of prior learning by using tests and interviews.

3.7 Act learning in participatory forms which involve in selected learning topics for leadership development among young Karen and Hmong in three communities. The learning is focus on the development of three areas: knowledge, skills and attitude to themselves and community.

3.8 Record the behavior of the youth while action learning in participatory forms by recording behavior observation. The recording behavior will continue to analyze the results of changing the behavior of young people while action learning in participatory forms. The results of behavior change are used for analyze leadership development among young Karen and Hmong.

3.9 Evaluation of after learning by using tests and interviews.

3.10 Evaluate of attitudes toward the learning process by using a questionnaire on attitudes to the learning process.

3.11 Synthetic factors and conditions of leadership development among young Karen and Hmong.

3.12 Synthetic guidelines of leadership development among young Karen and Hmong.

4. Results

4.1 Goals and community development plans

4.1.1 Goals of community development plans for Khun Tuun noi - Baan Pi Por village

1) Basic structure

1.1) Construction of tank water consumption and water filtration systems within the community.

1.2) Program provides the knowledge for using and maintenance of the hydropower systems, electricity, solar energy and lighting system.

1.3) Training program provides the knowledge for maintenance of rice milling and motorcycles.

2) Economic development

2.1) Promoting vocational training program.

2.2) Project to promote local production and distribution of goods.

3) Education and culture

3.1) Program supports academic scholarships for outstanding students but less opportunity.

3.2) Project promotes and supports tribal tradition.

3.3) Project to build a playground within the community.

4) Development of natural resources and environment

4.1) Reforestation community project and conservation of watershed.

4.2) Volunteer forest fire prevention project and construction of fire line

4.1.2 Goals and community development plans of Wadokro village

1) Basic structure

1.1) Purchasing of Rice milling community project.

1.2) Program provides the knowledge for using and maintenance of solar power systems and lighting systems.

1.3) Training program to educate the maintenance of rice milling and motorcycles.

2) Economic development

2.1) Rice community bank project.

2.2) Promoting vocational training program according to the sufficiency economy.

3) Education and culture

3.1) Program supports the preservation of local cultural traditions.

4) Development of natural resources and environment

4.1) Disposal community project

4.2) Watershed conservation project

4.3) Reforestation project

4.1.3 Goals and community development plans of Huay Hom village

1) Basic structure

1.1) Construction of water filtration systems within the community.

1.2) Construction of tank water for consumption.

2) Economic development

2.1) Project to plant other crops instead of corn.

2.2) Promote and provide the knowledge for economical animal husbandry.

3) Education and culture.

3.1) Project promotes and supports tribal tradition.

3.2) Project information of tribal culture.

4) Development of natural resources and environment

4.1) Awareness project on the conservation of natural resources.

4.2) Reforestation community project and conservation of watershed.

4.2 Learning process in participatory forms.

From brainstorming and collaborative discussion between researchers, community leaders and youth groups. It can summary the process of the learning process in participatory forms as following.

4.2.1 Select of Youth

In the process of youth selection, researchers have meetings with youth of all communities living in each community. He recruited young men and women who are interested in the development and have age between 10-35 years.

4.2.2 Select of learning topics

Researchers have meetings with the youth in small group. Youth have the opportunity to discuss and comment on topics that young people are interested in learning. On the topic of learning must be consistent with the development goals of each community.

4.2.3 Specify objectives of Learning

Learning objectives in each topic must be clear and consistent with the problems and needs of the youth to develop their own learning in each topic.

4.2.4 Specify learning content

Learning content must be consistent with the learning objectives and youth groups will be involved in providing feedback regarding the learning content. This content should not be much or too little which proper to youth group and meets the needs of the youth.

4.2.5 Specify format of learning activities

Researchers have meeting and brainstorming with a group of youth about issues form the learning activities. It can be concluded that the pattern of learning activities will be a lecture demonstration practical for the youth to understand and easy to visualize in reality.

4.2.6 Evaluation of prior learning.

Take the quiz and interview or maybe let the youth pratices in some basic subsections.

4.2.7 Learning activities

Conduct learning activities in each learning topics according to details on the content and form of learning activities that are specified by the youth.

4.2.8 evaluation of after learning

Using a test record by observing behavior, attitude test toward the way of learning process and an assessment of the youth practical test.

4.3 The results of selected youth

Youth who interested in the development of Khun Tuun noi - Baan Pi Por village has a total of 10 people, representing 4.9 percent compared to all youth and 11.5 percent compared to youth living in real communities. Youth interested in the development of Wadokro village has a total of 9 people, representing 4.3 per cent compared to all youth and 7.3 percent compared to youth living in real communities. The young people who are interested in the development of Huay Hom village has a total of 11 people, representing 3.7 per cent compared to all youth and 4.6 percent compared to youth living in real communities.

4.4 Learning topics which youth needs to develop

4.4.1 Learning topics which youth needs to develop of Khun Tuun noi - Baan Pi Por village

- 1) Using and maintenance of hydropower systems and solar power systems.
- 2) Maintenance and repairing of indoor lighting systems.
- 3) Maintenance and repairing of motorcycles and rice milling.

4.4.2 Learning topics which youth needs to develop of Wadokro village

- 1) Using and maintenance of solar power systems.
- 2) Maintenance and repairing of indoor lighting systems
- 3) Maintenance and repairing of motorcycles.

4.4.3 Learning topics which youth needs to develop of Huay Hom village

- 1) Seeding of mushroom
- 2) Breeding of frogs

4.5 Record results of observation behavior

The results showed that all three communities, most young people have the habit at a high level. The overall youth Karen (Khun Tuun noi - Baan Pi Por village and Wadokro village) and young Hmong (Huay Hom village) have attention and observation of the behavior in similar level. The highest level of the attention and observation behavior of youth was found in Karen Young (Wadokro village) compared to Karen young and 3 communities of Hmong.

4.6 Evaluation results of prior and after learning activities

The study found that the evaluation of after learning of all 3 types of youth communities has been improved compared to evaluation of prior learning. It showed that the youth has been developed and learned well. The result showed that the prior learning of the youth from Wadokro village occurred an higher level compared to other two communities. This is because the youth of Wadokro village has some basic knowledge about the maintenance and repairing of motorcycles. The prior learning score of the youth from Huay Hom village showed quite a bit. This is because the topic of workshop on the frog breeding and seeding of mushroom is new, so that the youth has no basic knowledge. However, if considered after learning development will find that the score of three youth showed the same. That is, after learning of the three communities, the rate increased by one level of the same in 3 communities.

4.7 Assessment attitude towards the learning process

The study found that the overall youth communities of 3 types has an average attitude towards the learning process at the highest level. Considering by side, it was found that the curriculum and learning content, the style of learning, the lecturer and teaching techniques and the teaching of the curriculum. The mean attitude towards the learning process is at the highest level. For the location and duration, the average attitude towards the learning process are at a high level.

4.8 Comparison result of mean attitude towards learning process

The result from comparison of mean attitude towards learning process revealed that overall of young Hmong and Karen got a different mean scores with significant difference of $p = 0.05$.

5. Conclude

5.1 Learning process in participatory forms.

From brainstorming and collaborative discussion between researchers, community leaders and youth groups. It can summary the process of the learning process in participatory forms as following.

1. Select of Youth
2. Select of learning topics
3. Specify objectives of Learning
4. Specify learning content
5. Specify format of learning activities
6. Evaluation of prior learning
7. Learning activities
8. evaluation of after learning

5.2 Factors and conditions of leadership development among young Karen and Hmong.

The results of the research on leadership development among youth with technical training process at work (on the job training) can be synthesized factors and conditions of leadership development among young Karen and Hmong which is the following.

5.2.1 Conditions for leadership development among young Karen and Hmong.

- 1) Youth must voluntarily developed.
- 2) young people will have to live in the community and have some free time to be developed.
- 3) young people must be involved in the selection of topics for learning.

5.2.2 Factors for leadership development among young Karen and Hmong.

- 1) Tribes and potentiality of the community.
- 2) Educational factor
- 3) Language factor

5.3 Guideline for leadership development among young Karen and Hmong.

The results of the research on leadership development among youth with technical training process at work (on the job training). It can be synthesized and summarized the practice leadership development among young Karen and Hmong which is the following.

5.3.1 Step implementation plan, Brainstorming among team operates, Community leaders and youth groups to give a framework for planning and implementation.

5.3.2 Step educational goals and plans for community development, both now and in the future of the communities in which youth live. The plans include a literature review which are community plan and interviews with community leaders.

5.3.3 Step of learning process.

5.3.4 Step participatory action learning process by learning to focus on developing three areas: knowledge, skills and attitudes to themselves and the community.

5.3.5 Process to review and improve the learning process in participatory form for leadership development among youth.

5.3.6 Continuous steps to develop leadership among young people.

6. Suggestions

The learning process in participatory form has contributed to develop leadership among young people by using the training process at work (on the job training). It should be carried out continuously to develop leadership among young people in efficient way.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
คณะผู้วิจัย	ข
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ค
Executive Summary	ง
สารบัญ	-1-
สารบัญตาราง	-3-
สารบัญภาพ	-5-
บทคัดย่อ	-6-
Abstract	-8-
บทที่ 1 บทนำและวัตถุประสงค์	1
1.1 บทนำ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตการดำเนินงาน	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	4
2.1 กรอบแนวคิดและทฤษฎี	4
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	12
3.1 วิธีการวิจัย	12
3.2 สถานที่ดำเนินงานวิจัย	16
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล	17
4.1 ผลการศึกษาเป้าหมายและแผนการพัฒนาชุมชน	17
4.2 ผลการออกแบบกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	29
4.3 ผลการคัดเลือกเยาวชน	31
4.4 ผลการคัดเลือกหัวข้อการเรียนรู้ที่เยาวชนต้องการพัฒนา	34
4.5 ผลการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้	35

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.6 ผลการบันทึกพฤติกรรมด้วยวิธีการสังเกต	42
4.7 ผลการประเมินก่อนและหลังกิจกรรมการเรียนรู้	50
4.8 ผลการประเมินทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้	54
4.9 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการแสดงทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้	58
4.10 ผลการวิเคราะห์คำถามปลายเปิด	61
4.11 ผลการสังเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขการพัฒนภาวะผู้นำในกลุ่ม เยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง	61
4.12 ผลการสังเคราะห์แนวปฏิบัติการพัฒนภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง	61
4.13 วิจารณ์ผลการวิจัย	72
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	76
5.1 กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชน	76
5.2 ปัจจัยและเงื่อนไขการพัฒนภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง	78
5.3 แนวปฏิบัติการพัฒนภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง	78
ข้อเสนอแนะ	80
เอกสารอ้างอิง	81
ภาคผนวก	82
ก แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	83
ข แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เข้ารับการฝึกอบรม	87
ค แบบสอบถามทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้	88
ง ตารางการแจกแจงที่	92
ตารางสรุปเปรียบเทียบแผนงานวิจัยกับผลงานวิจัย	93

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
4.1	สถานการณ์และสภาพปัญหาในชุมชนบ้านขุนตั้นน้อย-บ้านปิพอ	19
4.2	สถานการณ์และสภาพปัญหาในชุมชนบ้านวะโคโกร	23
4.3	สถานการณ์และสภาพปัญหาในชุมชนบ้านห้วยฮ่อม	27
4.4	จำนวนเยาวชนบ้านขุนตั้นน้อย-บ้านปิพอ	31
4.5	จำนวนเยาวชนบ้านวะโคโกร	32
4.6	จำนวนเยาวชนบ้านห้วยฮ่อม	32
4.7	ข้อมูลเยาวชนที่สนใจเข้ารับการพัฒนาบ้านขุนตั้นน้อย-บ้านปิพอ	33
4.8	ข้อมูลเยาวชนที่สนใจเข้ารับการพัฒนาบ้านวะโคโกร	33
4.9	ข้อมูลเยาวชนที่สนใจเข้ารับการพัฒนาบ้านห้วยฮ่อม	34
4.10	แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เข้ารับการฝึกอบรม บ้านขุนตั้นน้อย-บ้านปิพอ	43
4.11	แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เข้ารับการฝึกอบรม บ้านวะโคโกร	44
4.12	แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เข้ารับการฝึกอบรม บ้านห้วยฮ่อม	45
4.13	การแปลความหมายดัชนีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมรายบุคคล บ้านขุนตั้นน้อย-บ้านปิพอ	46
4.14	การแปลความหมายดัชนีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมรายด้าน บ้านขุนตั้นน้อย-บ้านปิพอ	46
4.15	การแปลความหมายดัชนีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมรายบุคคล บ้านวะโคโกร	47
4.16	การแปลความหมายดัชนีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมรายด้าน บ้านวะโคโกร	48
4.17	การแปลความหมายดัชนีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมรายบุคคล บ้านห้วยฮ่อม	49
4.18	การแปลความหมายดัชนีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมรายด้าน บ้านห้วยฮ่อม	49
4.19	ผลการประเมินก่อนและหลังกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม บ้านขุนตั้นน้อย-บ้านปิพอ	51
4.20	ผลการประเมินก่อนและหลังกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม บ้านวะโคโกร	52
4.21	ผลการประเมินก่อนและหลังกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม บ้านห้วยฮ่อม	53

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.22	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	54
4.23	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	54
4.24	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษา	55
4.25	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามชนเผ่า	55
4.26	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้ ภาพรวมจำแนกรายด้าน	55
4.27	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้ ด้านหลักสูตรและเนื้อหาการเรียนรู้	56
4.28	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้ ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้	56
4.29	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้ ด้านวิทยากรและเทคนิคการสอน	57
4.30	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อการสอนประกอบการจัดการเรียนรู้	57
4.31	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้ ด้านสถานที่และระยะเวลา	58
4.32	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้ จำแนกตามชนเผ่า	60
4.33	แนวปฏิบัติการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยง	62
4.34	แนวปฏิบัติการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนม้ง	67

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	ขั้นการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb (1984)	7
3.1	ดัชนีค่าเฉลี่ย (Weighted Average Index: WAI)	14
4.1	อธิบายวัตถุประสงค์และหัวข้อการฝึกอบรมให้กับเยาวชนบ้านขุนตื้นน้อย-บ้านปีพอ	35
4.2	การฝึกปฏิบัติการบำรุงรักษาและการซ่อมแซมรถจักรยานยนต์ บ้านขุนตื้นน้อย-บ้านปีพอ	36
4.3	การฝึกปฏิบัติงานระบบไฟฟ้าและงานไฟฟ้าแสงสว่าง บ้านขุนตื้นน้อย-บ้านปีพอ	37
4.4	อธิบายวัตถุประสงค์และหัวข้อการฝึกอบรมให้กับเยาวชนบ้านวะโคโกร	38
4.5	การฝึกปฏิบัติงานระบบผลิตไฟฟ้าโซล่าเซลล์ และงานไฟฟ้าแสงสว่าง บ้านวะโคโกร	38
4.6	การฝึกปฏิบัติการบำรุงรักษาและการซ่อมแซมรถจักรยานยนต์ บ้านวะโคโกร	39
4.7	อธิบายวัตถุประสงค์และหัวข้อการฝึกอบรมให้กับเยาวชนบ้านห้วยฮ่อม	40
4.8	การฝึกปฏิบัติการเพาะเห็ด บ้านห้วยฮ่อม	41
4.9	การฝึกปฏิบัติการเลี้ยงกบ บ้านห้วยฮ่อม	41

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ออกแบบ และจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไข การพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง กลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง เพศชายและเพศหญิงอายุ 10-35 ปี จำนวน 3 ชุมชน ประกอบด้วย (1) บ้านวะโคโกร ตำบลแม่สอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก (2) บ้านขุนตั้นน้อย-บ้านปิพอ ตำบลแม่ตั้น อำเภอมก๋อย จังหวัด เชียงใหม่ และ (3) บ้านห้วยฮ่อม ตำบลบ้านเวียง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ การจัดกระบวนการ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้งใช้เทคนิค กระบวนการฝึกอบรมในขณะที่ปฏิบัติงาน (on the job training) จากการวิจัย พบว่า เยาวชนกะเหรี่ยง (บ้านขุนตั้นน้อย-บ้านปิพอ และบ้านวะโคโกร) สนใจพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้งาน และบำรุงรักษาระบบผลิตไฟฟ้าพลังน้ำและพลังแสงอาทิตย์ และการซ่อมบำรุงรถจักรยานยนต์ ส่วนเยาวชนม้ง (บ้านห้วยฮ่อม) สนใจพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับการเพาะเห็ดและการเลี้ยงกบ จากผลการจัดการเรียนรู้ พบว่า เยาวชนทั้ง 3 ชุมชน ส่วนมากมีคะแนนพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก โดยเยาวชนบ้านขุนตั้นน้อย-บ้านปิพอ มีคะแนนพฤติกรรมในระดับปานกลาง ระดับมาก และ ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30 ร้อยละ 60 และร้อยละ 10 ตามลำดับ เยาวชนบ้านวะโคโกรมี คะแนนพฤติกรรมในระดับมาก และระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78 และร้อยละ 22 ตามลำดับ ส่วนเยาวชนบ้านห้วยฮ่อมมีคะแนนพฤติกรรมในระดับปานกลาง ระดับมาก และระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 18 ร้อยละ 64 และร้อยละ 18 ตามลำดับ และในภาพรวม พบว่า เยาวชนทั้ง 3 ชุมชน มีผลการประเมินหลังจากการจัดการเรียนรู้ดีขึ้นเมื่อเทียบกับผลการประเมินก่อนการจัดการเรียนรู้ และจากผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการเรียนรู้ จำแนกตามชนเผ่า พบว่า ในภาพรวมเยาวชนม้งและเยาวชนกะเหรี่ยงมีค่าเฉลี่ยของการแสดงทัศนคติต่อวิธีใช้กระบวนการ เรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

จากการประชุมระดมสมองและร่วมกันอภิปรายระหว่างคณะผู้วิจัย ผู้นำชุมชน และกลุ่ม เยาวชน สามารถสรุปขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย (1) ขั้นตอน คัดเลือกเยาวชน (2) ขั้นตอนคัดเลือกหัวข้อการเรียนรู้ (3) ขั้นตอนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (4) ขั้นตอนกำหนดรายละเอียดเนื้อหาการเรียนรู้ (5) ขั้นตอนกำหนดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (6) ขั้นตอนประเมินผลก่อนการเรียนรู้ (7) ขั้นตอนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ และ (8) ขั้นตอน ประเมินผลหลังการเรียนรู้

ปัจจัยและเงื่อนไขการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนโดยใช้เทคนิคกระบวนการฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงาน (on the job training) สามารถสังเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง ได้ดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง

- 1.1 เยาวชนจะต้องสมัครใจเข้ารับการพัฒนา
- 1.2 เยาวชนจะต้องอาศัยอยู่ในชุมชนและมีเวลาว่างที่จะเข้ารับการพัฒนา
- 1.3 เยาวชนจะต้องมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหัวข้อการเรียนรู้

2. ปัจจัยการพัฒนาภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงและม้ง

- 2.1 ปัจจัยด้านชนเผ่าและศักยภาพของชุมชน
- 2.2 ปัจจัยด้านการศึกษา
- 2.3 ปัจจัยด้านภาษา

คำสำคัญ ภาวะผู้นำ เยาวชนชาวเขา การจัดการเรียนรู้มีส่วนร่วม

Abstract

The purposes of the research are to study, design, conduct the participatory learning process to improve the leadership ability of Karen and Hmong's youths, and to synthesize factors and conditions of the improvement. Samples are 10-35 years old, male and female youths of Karen and Hmong from 3 communities: (1) Wadokro village, tambon Mae Song, Ta Song Yang district, Tak (2) Khun Tuun noi - Baan Pi Por village, tambon Mae Tuun, Om Koi district, Chiang Mai (3) Huay Hom village, tambon Baan Vieng, Rong Kwang district, Prae. To conduct the participatory learning process, we use the technique of "On the job training". From the research, we find that Karen youths from Wadokro and Khun Tuun noi - Baan Pi Por villages are interested in using and maintenance hydroelectricity system, solar energy, and motorcycle maintenance. Hmong youths from Huay Hom village are interested in mushroom and frog farming. The youths from 3 communities have the behavior scores in high level. Khun Tuun noi - Baan Pi Por's youths have scores in fair, high, and very high level are 30%, 60%, and 10% respectively. Wadokro's youths have scores in high and very high level are 78% and 22% respectively. Huay Hom's scores in fair, high, and very high level are 18%, 64%, and 18% respectively. Overall, all communities have better evaluation results of learning management after attendance the programs. The result from comparison of mean attitude towards learning process revealed that overall of young Hmong and Karen got a different mean scores with significant difference of $p = 0.05$.

Learning process in participatory forms.

From brainstorming and collaborative discussion between researchers, community leaders and youth groups. It can summary the process of the learning process in participatory forms as following. (1) Select of Youth (2) Select of learning topics (3) Specify objectives of Learning (4) Specify learning content (5) Specify format of learning activities (6) Evaluation of prior learning (7) Learning activities (8) evaluation of after learning

Factors and conditions of leadership development among young Karen and Hmong.

The results of the research on leadership development among youth with technical training process at work (on the job training) can be synthesized factors and conditions of leadership development among young Karen and Hmong which is the following.

1. Conditions for leadership development among young Karen and Hmong.

1.1 Youth must voluntarily developed.

1.2 young people will have to live in the community and have some free time to be developed.

1.3 young people must be involved in the selection of topics for learning.

2. Factors for leadership development among young Karen and Hmong.

2.1 Tribes and potentiality of the community.

2.2 Educational factor

2.3 Language factor

Keywords : leadership , hill tribe youth , participatory learning process

